Március tizenötödike üzenete

Martusné Nagy Anna összeállítása

Mit zengve hoz a márciusi szél
És vele dobban szívünkben a vér"
(Dutka Ákos: Március 15)

Történelmi háttér

Két évtizedes előkészítés gyümölcse az 1848-as tavaszi forrongás. A reformkori országgyűlés lehetőséget teremtett arra, hogy a liberális nemesség kidolgozza saját programját. Itt mondhatták el elképzeléseiket a későbbi forradalom vezetői: *Kossuth Lajos, Batthyány Lajos, Deák Ferenc, Széchenyi István, Szemere Bertalan, Eötvös József.*

Fordulatot hozott Kossuth Lajos március 3-i beszéde. Az ellenzék követeléseit programszerűen fogalmazta meg: jobbágyfelszabadítást, közteherviselést, népképviseleti parlamentet követelt. 1848. március 15-én a pesti radikális ifjúság vér nélküli forradalmi megmozdulása érvényt szerzett a 12 pontnak. Ez alatt Kossuth Bécsben tárgyalt a császár megbízottaival. V. Ferdinánd kezdeten nem akarta szentesíteni a pozsonyi országgyűlésen előző nap megszavazott feliratot, azonban 16-án hajnalban - hallva a Pest- Budán történtekről - kénytelen volt engedni a követelésnek. Bécs hozzájárult Batthyány Lajos miniszterelnöki kinevezéséhez. Megalakulhatott az önálló magyar kormány, amely nem az uralkodónak, hanem a nép választott képviselőinek, a magyar országgyűlésnek tartozott felelősséggel. Független és felelős kormánya lett.

Az áprilisi törvények szerint Magyarország csaknem független ország lett. Biztosították a polgári fejlődést, a felzárkózást Európa fejlett országaihoz. Megkezdődött a jobbágyrendszer és a nemesi kiváltságokon alapuló feudális rendszer felszámolása.

Nevezetes események

Visszaemlékezés *Szilágyi-Baróti: A Magyar Nemzet Története* című könyvéből:

„Márczius 15-ike éppen országos vásár napja volt. Az eső permetezett, majd szakadt. Magában a kávéházban reggel 8 órakor, a kitűzött időben, csak néhány ifjú jelent meg, de ezek lelkesedve hallgatták, midőn Jókai felolvasta a kiáltványt s a 12 pontot, Petőfi pedig elszavalta a Nemzeti dalt. Az eskü szavaitól lelkesedve, Petőfi, Jókai, Bulyovszky Gyula, Sebő Antal, Gaál Ernő és Hamary Dániel vezetése alatt - ez utóbbinak előadása szerint - először is az egyetem joghallgatóihoz indultak, s őket lehitták az egyetem udvarára. Petőfi székre állva, nyilvánosan most először szavalta el Nemzeti dalát, melynek esküsorait az ifjúság fokozódó lelkesedéssel visszhangoztatta: »A magyarok istenére esküszünk, esküszünk, hogy rabok tovább nem leszünk!« Hasonló lelkesedést keltve olvasta föl Jókai a tizenkét pontot. Ez a jelenet ismétlődött a Hatvani- és Újvilág-utcza sarkán levő orvosi kar udvarán. A vásáros népséggel s a járókelőkkel most már néhány ezer főre növekedett ifjúság ezután Landerer és Heckenast Hatvani (most Kossuth)-utczai nyomdája elé vonult, hol Jókai Mór, Petőfi Sándor, Vidacs János és az időközben megérkezett Vasvári Pál lefoglalván a sajtót, censura nélkül kiszedették az újra meg újra felolvasott tizenkét pontot s a Nemzeti dalt. Féltizenkettőkor Irinyi a tizenkét pont első kinyomott példányát lobogtatva jelent meg a nép előtt. »Márczius 15. délelőtt féltizenkettő - szólt - nagy időszak a magyarok történetében. Itt van a sajtószabadság első példánya, a nép hatalmának első műve. Akármi szabadsága fog is lenni egykor a magyarnak, az a dicsősége mindig megmarad, hogy a legnevezetesebbet, a sajtószabadságot, magunk vivtuk ki.« A közönség esernyők alatt hallgatta és éljenezte őt is, az eddigi szónokokat is; de mindenki tudta, hogy a katonaság készenlétben áll a kaszárnyákban, a vár tüzérei ágyúik mellett várják a parancsot, s igy nem volt hivalkodás a sajtószabadság kivivásának emlitése. A nép leirhatatlan lelkesedéssel ismételte az eskü szavait, midőn Petőfi pár pillanat mulva sajtó alól szintén kikerült Nemzeti dalát ismét elszavalta. Ezer meg ezer példányban kapkodták szét a két nyomtatványt s azután hazafias dalokat énekelve, csendesen hazatértek.

Délután a múzeum előtt népgyűlés volt, melynek fölszólitására, némi vonakodás után, a városi közgyűlés nemcsak elfogadta a tizenkét pontot, hanem ülését nyilvánossá téve, azt is elhatározta, hogy a népből és a tisztikarból választott küldöttséggel terjeszti az országgyűlés elé, a királyt pedig megkéri, hogy népképviseleten alapúló országgyűlést hivjon össze Pestre. A rend és közbiztosság fentartására a tanács Rottenbiller Lipót alpolgármester elnöklete alatt azonnal külön 14 tagú közcsendi bizottságot alakitott s polgárőrség szervezéséről intézkedett."

A bizottság, egyre növekedő kisérettel, azonnal átvonult Budára s a katonaság semmiben sem akadályozván, fölment a helytartótanácshoz, mialatt a nép elözönölte az udvart, a feljáratokat, folyosókat. A Zichy Ferencz gróf elnöklete alatt épen együtt ülésező tanács félhatkor elfogadta a 12 pontot, a sajtószabadságot, szabadon bocsátotta Táncsics Mihály államfoglyot és kijelentette, hogy katonaságot az eddigi módon csak a városi hatóság megkeresésére alkalmaz. Táncsicsot, ki a mult esztendőben »A nép könyve« és

„A józan ész" czimű könyvei miatt, mint socialista került börtönbe, diadalmenetben vitték át Pestre, hová hintaját fiatal emberek és polgárok húzták a nemzeti szinházig. A nép elárasztotta „a nemzeti lelkesedés szentegyházát", mire a Bánkbán előadása félbeszakadt; a közönség Táncsicsot akarta látni (ki azonban nem jelent meg), követelte a Nemzeti dalt, melyet Egressy Gábor elszavalt, azután együtt énekelte a szinészekkel a Nemzeti dalt, a Himnust, Szózatot; majd a Rákóczi-induló és a Marseillaise hangjai közt távozott."

Műsorajánlás

1. Himnusz
2. Dramatikus játék
3. Szózat

Dramatikus játék

A játékban alsós és felsős gyerekek vegyesen vehetnek részt. Ha a párbeszéd egy-egy gondolatát más-más gyereknek adjuk, akkor felkészüléskor külön lehet próbálni, nem kell mindenkinek az elejétől a végéig ott lenni. (A számozással ezt jelöltem is.) A színpadon gyerekek szaladoznak, virágokat vesznek fel a földről. Közben az *Ej, haj, györgyvirág* kezdetű népdalt éneklik.
A dal végén a gyerekek odaszaladnak a tanító nénihez a virággal a kezükben.

1. *Gyerek (1.):*
- Tanító néni! Tessék nézni mennyi virágot gyűjtöttünk már!
Tanítónő:
- Ügyesek vagytok.
Gyerek (2.):
- Mit teszünk a virágokkal? Miért gyűjtjük?
Gyerek (3.):
- Én már gondolom, elvisszük ajándékba.
Tanítónő:
- Elvisszük a Petőfi- szoborhoz. Így tisztelgünk az 1848-as hősök előtt.
Gyerek (4.):
- Miért? Kik ők?
Tanítónő:
- Tudjátok, ma van március tizenötödike. Ezen a napon megemlékezünk az 1848-as forradalomról és a szabadságharcról. Az események egyik vezéralakja Petőfi Sándor volt, ezért visszük a csokrot az ő szobrához. A felsősök segítségével pedig egy csodálatos, képzeletbeli kiránduláson vehetünk részt. A végére sok mindent megértetek majd erről a nevezetes történelmi eseményről és hőseiről. Most a virágokat tegyétek ide a kosárba!
Gyerekek:
- De jó! Kíváncsi vagyok! Induljunk már is!
Tanítónő:
- Első lépés, hogy mindenki tűzze fel a kokárdát! Ezzel fejezzük ki, hogy büszkék vagyunk azokra a hősökre, akik harcoltak és életüket áldozták a magyar szabadságért.

A képzeletbeli kiránduláson megkeressük a forradalom helyszíneit. A felsősök énekelnek, verset mondanak, és röviden elmondják a történteket. Ti pedig kérdezhettek tőlük, ha valamire kíváncsiak vagytok.

2. Zene: Chopin: Forradalmi etűd

(A színpad szélén előre elhelyezzük a színhelyeket jelképező táblákat. Mindig valaki megtalál egyet-egyet, és azt felolvassa. A háttérben vetítéssel a zenéhez kapcsolódó képek láthatók.
A gyerekek felveszik a zene ritmusát, vidám mozdulattal induláshoz készen valamilyen sorba rendeződnek. A helyszínt jelző táblát megtalálva, kicsit háttérbe, oldalra húzódnak, hogy abban a részben szereplők jól láthatóak legyenek.)

I. Helyszín: Pilvax Kávéház

1. *Gyerek (5.): (megtalálja hátul a PILVAX KÁVÉHÁZ című feliratot.)*
- Itt egy tábla!
Gyerek (6.):
Mutasd, légy szíves, hogy mi van rajta!
Gyerekek:
- PILVAX KÁVÉHÁZ
Felsős (1.)
(Megjelenik a háttérben a kávéház képe.)
- A Pilvax Kávéház egy pesti kávéház, ahol a márciusi fiatalok gyülekeztek. 1848-ban Európa több országában is forradalom tört ki. Ez arra buzdította a magyar ifjakat, hogy megfogalmazzák, nyilvánosságra hozzák a követeléseiket és harcoljanak azok valóra váltásáért.

2. Zene: Jánosi együttes: Rákóczi induló (részlet)

(A márciusi ifjak arcképének vetítése.)
Felsős (2.):
- A Pilvax Kávéházban gyülekeztek a márciusi ifjak. Élükön Petőfi Sándor, Jókai Mór, Vasvári Pál, Irinyi József. *(Mutathatják a kisebbeknek a képen látottakat, halkan zene is szólhat.)*
- Tudjátok, akkor csak a bécsi udvar jóváhagyásával jelenhetett meg nyomtatásban magyar nyelvű írás. Ezért elhatározták, hogy maguk vívják ki a sajtószabadságot.
Gyerek (7.):
- Most ugye már nem kell engedély?
Felsős (2.):
-Ma már mindenki írhat magyar nyelven. Hallgassátok csak milyen szépen!

3. Vers: Vass Albert: Szelek (részlet)

Valahol egy fuvallat indul el,
látatlanul és észrevétlenül,
s mire a szomszéd hegytetőre ér,
egetverő viharrá lelkesül!
Fákat csavar ki. Lombokat rabol.
Felhőt szakít és bérceket tarol,
s újra vér és vér és egyre vér!

...Valahol elindul egy gondolat,
Látatlanul és észrevétlenül,
És elme-bércen, lélek- völgyön át
Egetverő eszmévé lelkesül:
Korlátokat zúz, gátakat ragad!

4. Tánc: Még azt mondják, nem illik
(Csárdás lépéseivel)
5. *Felsős (3).:*
- Reggel a Pilvax Kávéházból elindultak az ifjak a közeli egyetem felé. Elöl nyurga, barna arcú fiatalember haladt, szigorú, elszánt tekintettel: Petőfi Sándor.
(Petőfinek beöltözött felsős hívogatja őket. A gyerekek haladnak vele együtt.)

6. Vers: Petőfi Sándor: 1848

Ezernyolcszáznegyvennyolc! az égen
Egy új csillag, vérpiros sugára
Életszínt vet a betegségében
Meghalványult szabadság arcára.

Szent szabadság, újabb megváltója
A másodszor sűlyedt embereknek,
Drága élted miljom s miljom ója,
Ne félj, téged nem feszítenek meg.

Elbuvék a békesség galambja,
Fészke mélyén turbékolni sem mer;
Háborúnak ölyve csattogtatja
Szárnyait a légben vad örömmel.

Hah, ti gyávák, ti máris remegtek?
Ez csak kezdet, ez csak gyermekjáték...
Hátha mindazok beteljesednek,
Amiket én álmaimban láték!

Eljön, eljön az itélet napja,
A nagy isten véritéletet tart,
S míg jutalmát jó, rosz meg nem kapja,
Már nyugonni sem fog addig a kard!

7. *Gyerek (8.):*
- Itt a következő helyszínt jelző tábla!
Gyerekek:
- Gyertek, olvassuk! LANDERER ÉS HECKENAST NYOMDÁJA

II. Helyszín: LANDERER és HECKENAST NYOMDÁJA
1. *Felsős (4.):*
- Az egyetemek fiataljai mind csatlakoztak a menethez. A nyomdához már közel kétezren érkeztek, hogy cenzúra, az osztrák császár engedélye nélkül nyomtassák ki a magyar nép követeléseit, az Irinyi József által megfogalmazott 12 pontot, valamint Petőfi lelkesítő költeményét, a Nemzeti dalt.
Felsős (5.):
- *Jókai Mór. „ A nyomda előtt"* című írásában így emlékezik a történtekre.
„Landerer nyomdája előtt már valamennyi írótársunkat mind együtt találtuk, itt csatlakoztak hozzánk a Nemzeti Színház tagjai is. Esős, sáros idő volt, a közönség esernyőket tartott kalapjai fölé. - „Ej, uraim!" - kiálték a közönségre - lehet, hogy egy óra múlva golyók hullanak ránk eső helyett, hát akkor elfutunk-e?" S arra minden esernyő eltűnt a fejek fölül. De eltűntek még a kalapok is abban a pillanatban amidőn Irinyi az első példányát a nemzeti követelésnek felmutatá e szóval: „Íme a szabad sajtó legelső nyomtatványa!" A nyomtató gépet elsőnek ragadta meg Irinyi, a második nyomást Petőfi, a harmadikat én tettem vele, hogy, ha a merénylet szerencsétlenül üt ki, minket érjen a csapás, ne az ártatlan nyomdai személyzetet. Így lett kinyomtatva Magyarországon a szabad sajtónak legelső terméke."

2. Zene: Szabó Ferenc- Petőfi Sándor: Föltámadott a tenger
3. *Gyerek (9.):*
- Már itt is vagyunk az újabb helyszínen!
Gyerekek:
- A Nemzeti Múzeum!

III. Helyszín: NEMZETI MÚZEUM
(Kép vetítése a háttérben.)
1. *Felsős (6.):*
- Délutánra csaknem tízezer ember gyűlt össze a Nemzeti Múzeum terére. Petőfi elszavalta a Nemzeti dalt. A hatalmas tömeg kórusban mondta a vers refrénjét.
Most ti lesztek a tömeg, mondjátok: „Esküszünk, esküszünk, hogy rabok tovább nem leszünk!"

2. Vers: Petőfi Sándor: Nemzeti dal
3. *Gyerek (10.):*
- De izgalmas! Megérkeztünk a Városházára!
(Mutatja a feliratot.)

IV. Helyszín: VÁROSHÁZA
1. Felsős (7.):
- Tizenötezren voltak már az emberek, amikor a városházán betódultak a tanácsterembe. A városi tanács megijedt és aláírta a 12 pontot. Csatlakozott a követeléshez. Petőfi felmutatta a sokaságnak a városház ablakából az aláírt 12 pontot.
A pontok felolvasásával most ti is csatlakozhattok az ifjak követeléseihez!
(A gyerekek felolvassák a rájuk eső mondatot, a háttérben az írott régi megfogalmazás kivetítve.)
Egyenlőség, szabadság, testvériség!
(Együtt kiáltják.)
2. *Gyerek (11.):*
- Tudjátok, hogy hova megyünk ez után? Budára, a Helytartótanácshoz!

V. Helyszín: BUDA - HELYTARTÓTANÁCS
Felsős (8.):
- A tömegből valaki elkiáltotta magát, hogy jön-

nek a katonák, de senki nem ijedt meg. Indultak Budára a Helytartótanácshoz. Megnyitották Táncsics Mihály börtönének ajtaját, aki a szegény parasztság érdekeit képviselte írásaiban, s ezért ítélték börtönbüntetésre. Este Katona József Bánk bán című darabjának díszelőadása volt a Nemzeti Színházban. Ide indult a tömeg, fáklyás felvonulás vitte Táncsics Mihályt is az előadásra.

VI. Helyszín: SZABADSÁGHARC

1. *Felsős (9.):*

- A forradalom eseményeit szabadságharc követte. Vezető személyisége Kossuth Lajos lett, aki beszédeivel buzdította a férfiakat, hogy álljanak be harcolni a magyar szabadságért. Hogy átélhessük a harc hangulatát, énekeljünk néhány harcra lelkesítő dalt az akkori időkről. Versmondóink pedig Petőfi Sándor, Arany János soraival erősítsék a harcot. *(Minden évfolyam megtanult egy dalt az akkori időkről.)*

2. **Ének** (5. osztályosok): **Akkor szép a huszár**

Akkor szép a huszár, ha felül a lovára.
Lehúzza a csákóját a barna homlokára.
Lehúzza a csákóját világoskék szemére,
Hogy ne lássa senki, hogy hova hull a könnye.

Hová hull a könnye, a lova sörényére,
Csárdás kis angyalom, jutol-e eszembe?
Jutol is angyalom, el se leszel felejtve,
Piros rózsa leszel a csákóm tetejébe.

3. **Vers: Petőfi Sándor: Megint beszélünk s csak beszélünk**
4. **Ének** (6. osztályosok) **Kossuth Lajos táborában**
5. **Vers: Petőfi Sándor: A magyarok istene**
6. **Ének** (7. osztályosok) **Garibaldi csárdás kis kalapja**
7. **Vers: Arany János: Nemzetőr-dal**
8. **Ének** (8. osztályosok) **Hidegen fújnak a szelek**

9. *Felsős (9.):*

- Sajnos szomorú vége lett a magyar nép hősies küzdelmének: a szabadságharcot leverték. Sok embert kivégeztek, a katonáknak bujdosniuk kellett.

Gyerek:

- De szomorú történet lett a végére. Tanító néni, menjünk és vigyük a virágokat, mert ezek a hősök nagyon megérdemlik, hogy tisztelettel emlékezzünk rájuk.

Tanítónő:

- Nekünk most az is a feladatunk, hogy ne csak emlékezzünk, hanem az is, hogy becsületesen elvégezzük a munkánkat. Mindent megtegyünk azért, hogy szabadságunk, magyarságunk megmaradjon.

A tiszteletünket fejezzük ki egy Dutka Ákos verssel, majd énekeljük el együtt Zorán **Magyarország** című dalának részletét.

10. **Vers: Dutka Ákos: Március 15.**

A rög alatt most megmozdul a mag
S a szív alatt örök gondolat,

Hogy itt e rögből egy darab vagyunk,
Rajta nőttünk és általa vagyunk.

Száz titka, nedve még bennünk kering,
Daloltunk, sírtunk a rög leszünk megint,

Magyar mezőn egy múló kis halom,
De repültünk egy bátor dallamon,

Mit zengve hoz a márciusi szél
És vele dobban szívükben a vér,

A vér, amelyet érlelt annyi nyár,
Kalászba szökkent magyar napsugár.

Anyád porában most mozdul a vér
S indul feléd az új magyar kenyér.

Lélekké válik benned majd a rög,
Mely véred, hazád, sírod, börtönöd,

S benned dalolja örök dallamát
Anyád a rög, hogy ez a föld hazád.

11. **Ének: Zorán: Magyarország (részlet)**

(Együtt énekelhetünk Zoránnal, a gyerekek kezében papírból készült magyar zászló, lobogtatják az ének alatt.)

Felhasznált irodalom
Szilágyi- Baróti: A Magyar Nemzet Története. Márczius tizenötödikének egykorú leirásai a lapok tudósitásain kivül: Kléh, a pesti forradalom története; Nyári Albert: A magyar forradalom napjai; Zerffi: Márczius 15-ike Pesten; Magyarország újjászületése; Birányi: Pesti forradalom; Lapok Petőfi Sándor naplójából. (Mind Pesten, 1848.) Jókai: Forradalom vér nélkül (Életképek, 1848. és Hon, 1874. 73. és köv. sz.), Forradalom és csataképek, (Pest, 1850.); Forradalom alatt írt művei, (Budapest, 1875.) Életemből, (1886.) stb. Szilágyi, A forradalom története, 12-15. Kemény, A forradalom után, 134-140. Hamary (Hazánk, V-VI., 1885-6.) Degré, Visszaemlékezések. Márciusi emlékek (Vasárn. Ujság, 1886. márczius 14). Kik csinálták március 15-ikét? (Budapesti Hirlap, 1883. márczius 15,) Gracza, 1848 márczius 15. (Budapest, 1898.) Általában véve 1861. óta a lapok márcz. 15-iki számai. Sok adat a Tört. Lapokban, 1892-8. HYPERLINK http://hu.wikipedia.org
www.fsz.bme.hu/mtsz/dalok/dal10903
www.fsz.bme.hu/mtsz/dalok/dal10408
www.fsz.bme.hu/mtsz/dalok/dal0507.htm
www.zeneszoveg.hu
www.nepdalgyujtemeny.com
www.magyarnepzene.lap.hu
www.dalokversek.hu
www.sulinet.hu
Vass Albert: Minden verse, Kráter Műhely Egyesület, Pomáz, 2003.; Petőfi Sándor: Összes költeményei II. kötet, Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest, 1970.; www.1848.lap.hu